

Een prikkelend gesprek tussen een ketter en een kerkvorst

Door de aanslag in Parijs ligt de conclusie voor de hand dat religie en geweld bij elkaar horen. Maar wie behoefte heeft aan iets beters dan snelle conclusies over religie zou het boek *De ketter en de kerkvorst* moeten lezen.

Recensie

Tjerk de Reus

Over en weer wordt vaak wel wat geroepen, tussen gelovigen en niet-gelovigen. Zelden leidt dit tot inhoudelijke discussies, met een serieuze poging tot onderling begrip. Joël De Ceulaer, een Vlaamse journalist, publiceerde in 2014 *Gooi God niet weg*, een boek over wetenschap en geloof dat precies dit euvel zichtbaar maakte.

Hij etaleerde daarin een tamelijk overspannen idee van de absolute waarheid van de wetenschap en wie het daarmee oneens is - een gelovige bijvoorbeeld - zou blijven hangen in domheid en onwetendheid. Maar De Ceulaer heeft zich herpakt, en publiceert nu een boek dat door atheïsten én door kerkelijk betrokken mensen met plezier gelezen kan worden, omdat beide kanten wordt rechtgedaan. In dit nieuwe boek, dat de prikkelende titel *De ketter en de kerkvorst* draagt, fungeert hij als gespreksleider van twee zeer uiteenlopende mensen: filosoof en atheïst Etienne Vermeersch (1934) en aartsbisschop André-Joseph Léonard (1940).

Openhartig

Het leuke van dit boek is niet per se de discussie op het scherp van de snede. Die is er wel, want op tal van ethische thema's zijn de ketter en de kerkvorst het niet eens (homoseksualiteit, abortus), maar ze vertellen ook openhartig waarop zij hun standpunten baseren, wat de uitgangspunten zijn van hun denken, en soms ook hoe dit alles vervlochten is met hun levensloop. Vermeersch zat ooit op de priesteropleiding, maar hij trad uit en ont-

wikkelde zich tot filosoof. Hij kent dus de wereld waar de aartsbisschop voor staat van binnenuit, maar wijst de kernovertuigingen van het geloof radicaal af. Tegelijk vindt hij dat mgr. Léonard niet de meest strakke denker is uit de Rooms-Katholieke Kerk. Het is de vraag of die typering juist is; het zou ook kunnen zijn dat de redelijkheid die Léonard toont, innig vervlochten is met het geloof zelf.

Islam

Als het gaat om de islam in Europa pleit de aartsbisschop ervoor dat moslims hun heilige boek wat meer 'historisch-kritisch' zouden lezen, en het beginsel van geloof en rede

De goddelijkheid van Allah in de islam is van zeer abstracte aard

zouden erkennen. Vermeersch signaleert dat er een achterstand bestaat in moslimgemeenschappen in de kennis van de Koran. Dat belet een hedendaagse verwerking daarvan door moslims, in de context van de moderniteit. Sowieso is geletterdheid in Arabisch-sprekende wereld magertjes: uit recente cijfers zou blijken dat per jaar meer boeken in het Spaans vertaald worden dan 'sinds de achtste eeuw tot op heden zijn vertaald in het Arabisch'. Interessant is ook de observatie de aartsbisschop dat de goddelijkheid van Allah in de islam van zeer abstracte aard is; het christendom kent meer-

voud in het godsbeeld, met als belangrijke noties dat God in persoon de geschiedenis is ingegaan. Op de vraag van De Ceulaer of de monseigneur dan niet beweert dat het christendom 'beter' is dan de islam, antwoordt hij: 'We kunnen over de diverse religies wel de vraag stellen hoe ze de totaliteit van de menselijke conditie integreren, en welke religie dat het best doet. Ik vind dat het christendom beter in staat is om te begrijpen dat God liefde is, en barmhartigheid, zelfs in driefvoud, omdat het christendom zich richt tot een persoonlijke God.'

Abortus

Het idee dat gelovigen niet in staat zijn om redelijk te denken, is wijdverbreid. Wie niet met geloof is behept zou 'zuiver denken', terwijl religieuze mensen hun verstand opofferen voor de aanvaarding van absoluut gezag in een 'heilige tekst'. Dat dit nogal een versimpeling is, wordt duidelijk wanneer Vermeersch en Léonard discussiëren over abortus. Vermeersch ziet er geen probleem in, hoewel hij erkent dat de embryo steeds meer mens wordt en daarmee beschermwaardiger. Als de interviewer suggereert dat de aartsbisschop vooral rede neert 'vanuit een werkelijkheid die ons door God gegeven is', wijst deze dat resoluut van de hand: 'Ik rede neer nooit op die manier. (...) Ik gebruik alleen maar filosofisch en antropologische argumenten.'

Hij gelooft, juist als katholiek, in de grote waarde van redelijkheid, die immers de scheppingsorde weerspiegelt. De aanwezigheid van het dna maakt de embryo tot een menselijke realiteit, vindt Léonard. Vermeersch bestoekt hem vervolgens met gruwelverhalen over extreem lijdende baby's, maar volgens de kerkvorst is dat een geëigende tactiek van voorstanders van vrije abortus. Er vinden 'elk jaar naar schatting vijftig miljoen abortussen plaats in deze wereld', aldus Léonard, 'en dat zijn niet allemaal verkrachte vrouwen of moeders die een zwaar gehandicapt kind dragen. Abortus is gebanaliseerd.'

De ketter en de kerkvorst. Etienne Vermeersch en André Léonard in gesprek met Joël De Ceulaer. Uitgeverij De Bezige Bij. Prijs: 19,99 euro

De Belgische aartsbisschop André-Joseph Léonard: „Ik vind dat het christendom beter is staat is om te begrijpen dat God liefde is.” Foto: AFP